

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्टस्, पुणे

पदव्युत्तर अभ्यासक्रम (क्रेडिट सिस्टीम)

एम.ए. (संगीत) (गायन - वादन) अभ्यासक्रम

एम. ए. प्रथम वर्ष - प्रथम सहामाही संगीत (गायन / स्वरवादय)	क्रेडिट्स
सैद्धांतिक	०३
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०८

एम.ए. संगीत प्रथम वर्ष पहिली सहामाही		
परीक्षा	परीक्षा विषयाचे नाव	अभ्यासक्रम
T11) सैद्धांतिक	भारतीय संगीताचा इतिहास	<ol style="list-style-type: none">१. भारतीय संगीताचा प्राचीन ते आधुनिक काळातील इतिहास आणि त्यात घडून आलेली स्थित्यंतरे. (यात खालील मुद्द्यांचा अंतर्भाव आहे. वैदिक संगीत, रामायण, महाभारत, पुराण कालीन संगीत. जैन, बुद्ध, मौर्य आणि गुप्त कालीन संगीत)२. भरत (नाट्यशास्त्र), मतंग (बृहत्देशी), आणि शारंगदेव (रत्नाकर) यांच्या वेळचे संगीत.३. प्रबंध गायन पद्धती४. हवेली संगीत५. तानसेन आणि अमीर खुशरो यांचे योगदान.६. धृपद७. ख्याल८. विविध वाद्यांचे वर्गीकरण.
P11) प्रात्यक्षिक १	रंगमंच सादरीकरण	<p>अ. खालील रागांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण:</p> <p>यमन / यमन कल्याण, भैरव, पुरिया.</p> <p>गायन : बडाख्याल आणि छोटाख्याल योग्य विस्तारासह.</p> <p>स्वरवादय : आलाप, जोड, विलंबित गत (मसितखानी / रझाखानी) किंवा विलंबित बंदिश आणि मध्यलय - द्रुतलय गत / बंदिश, झाला.</p> <p>सूचना -</p> <ol style="list-style-type: none">१. बंदिशीच्या / गतीच्या सुरुवातीला राग वाचक मुक्त आलापी आवश्यक. (आरोह - अवरोह व्यतिरिक्त)२. बंदिशीमध्ये / गतीमध्ये (विलंबित आणि मध्य) स्थाई आणि अंतरा यावर दहा - दहा आलाप आणि ताना म्हणणे / वाजविणे आवश्यक. ज्यामध्ये विविध प्रकारच्या ताना उदा- आकारात, नोटेशन मध्ये, काही ताना समेवर तर काही ताना कालात संपणाऱ्या, तसेच बोल आलाप आणि बोलतान आवश्यक, वाद्यांसाठी

		<p>तंत्र अंगाच्या ताना, गायनात / वादनात लयकारीचा प्रयोग असावा.</p> <p>३. स्वतः तानपुरा जुळवून त्याआधारे गायन / वादन सादर करणे आवश्यक.</p> <p>ब. खालील रागांची साधारण माहिती (कोणतेही दोन) आणि त्यातील मध्य लयीत बंदिश किंवा गत पाच आलाप आणि तानांसह. शाम कल्याण, कलावती, मियामल्हार.</p> <p>क. उपशास्त्रीय संगीत : गायन: चतरंग, तराना वादन : वाद्याच्या तंत्र अंगाने वाजणारी गत</p> <p>सूचना -</p> <ol style="list-style-type: none"> १. चतरंग आणि तराना यांचा योग्य विस्तार करता येणे आवश्यक. २. वाद्याचे वैशिष्ट्य दर्शवणारी तंत्र अंगाची गत आणि त्याचा योग्य विस्तार आवश्यक.
V11) प्रात्यक्षिक २	मौखिक	<p>अ. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व रागांची माहिती.</p> <p>आ. चतरंग / तराना / गत याबद्दल माहिती.</p> <p>सूचना -</p> <ol style="list-style-type: none"> १. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व अभ्यासक्रमावर आधारित प्रश्न, ज्यामध्ये अभ्यासक्रमातील इतर राग, गीत प्रकार गायन, त्याची संपूर्ण माहिती उदा- आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ. २. अभ्यासक्रमात साधारण अभ्यासासाठी दिलेल्या रागांची माहिती. उदा. राग स्वरूप, आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ. ३. चतरंग आणि तराना या गायन प्रकारांची संपूर्ण माहिती उदा- गायन पद्धती (विस्तार पद्धती), शास्त्रीय माहिती. ४. गत / वाजवीत असलेल्या बंदिशीच्या तालांचा अभ्यास उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका आणि हातावर टाळी देऊन दुगून, तीगून, आणि चौगून करणे.

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदव्युत्तर अभ्यासक्रम (क्रेडिट सिस्टीम)

एम.ए. (संगीत) (गायन - वादन) अभ्यासक्रम

एम. ए. प्रथम वर्ष - द्वितीय	क्रेडिट्स
सहामाही संगीत (गायन / स्वरवाद्य)	
सैद्धांतिक	०३
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०८

एम.ए. संगीत पहिले वर्ष दुसरी सहामाही		
परीक्षा	परीक्षा विषयाचे नाव	अभ्यासक्रम
T21) सैद्धांतिक	रागांचा शास्त्रीय अभ्यास	<ol style="list-style-type: none">सादरीकरणामधील रागांचा शास्त्रीय अभ्यास, वेगेवेगळ्या रागांमधील बंदिश लिहणे.सादरीकरणामधील रागांमध्ये मुक्त आलाप, तान - बोलताना वेगेवेगळ्या तालामध्ये लिहणे.लयकारी, छंद दाखविणाऱ्या बंदिशींचे / स्वरांचे लेखन.सम कृतिक रागांचा तुलनात्मक अभ्यास.आवाज साधना / वाद्य वादन पद्धती.
P21) प्रात्यक्षिक १	रंगमंच सादरीकरण	<p>अ. रागांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण: वृन्दावनी सारंग, बिहाग, बागेश्री.</p> <p>गायन : बडाख्याल आणि छोटाख्याल योग्य विस्तारासह.</p> <p>स्वरवाद्य : आलाप, जोड, विलंबित गत (मसितखानी / रझाखानी) किंवा विलंबित बंदिश आणि मध्यलय - द्रुतलय - गत / बंदिश, झाला.</p> <p>सूचना -</p> <ol style="list-style-type: none">बंदिशीच्या / गतीच्या सुरुवातीला राग वाचक मुक्त आलापी आवश्यक. (आरोह - अवरोह व्यतिरिक्त)बंदिशीमध्ये / गतीमध्ये(विलंबित आणि मध्य) स्थाई आणि अंतरा यावर दहा - दहा आलाप आणि ताना म्हणणे / वाजविणे आवश्यक. विविध प्रकारच्या ताना उदा- आकारात, नोटेशन मध्ये, काही ताना समेवर तर काही ताना कालात संपणाऱ्या, तसेच बोल आलाप आणि बोलताना आवश्यक,वाद्यांसाठी तंत्र अंगाच्या ताना, गायनात / वादनात लयकारीचा प्रयोग असावा.स्वतः तानपुरा जुळवून त्याआधारे गायन / वादन सादर करणे आवश्यक.

		<p>ब. खालील रागांची साधारण माहिती (कोणतेही दोन) आणि त्यातील मध्य लयीत बंदिश किवा गत पाच आलाप आणि तानांसह. मारुबिहाग, गोरख कल्याण, हिंडोल</p> <p>क. धृपद पद्धती : धृपद, धमार</p> <p>सूचना - धृपद आणि धमार यांचा योग्य विस्तार करता येणे आवश्यक. उदा- अ. आलाप (नोम - तोम), जोड इत्यादी. ब. धृपद बंदिश / धृपद अंगाची गत</p>
V21) प्रात्यक्षिक २	मौखिक	<p>अ. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व रागांची माहिती. ब. धृपद, धमारची माहिती.</p> <p>सूचना -</p> <ol style="list-style-type: none"> १. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व अभ्यासक्रमावर आधारित प्रश्न, ज्यामध्ये अभ्यासक्रमातील इतर राग, गीत प्रकार गायन / वादन, त्याची संपूर्ण माहिती उदा- आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ. २. अभ्यासक्रमात साधारण अभ्यासासाठी दिलेल्या रागांची माहिती. उदा. राग स्वरूप, आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ. ३. धृपद - धमार गायन पद्धतीची संपूर्ण माहिती. उदा- इतिहास, गायन पद्धती, प्रमुख बानी, उपयोगात येणारे ताल इत्यादी. ४. गात / वाजवीत असलेल्या बंदिशीच्या तालांचा अभ्यास उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका, आणि हातावर टाळी देऊन दुगून, तीगून, आणि चौगून करणे.

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदव्युत्तर अभ्यासक्रम (क्रेडिट सिस्टीम)

एम.ए. (संगीत) (गायन - वादन) अभ्यासक्रम

एम. ए. द्वितीय वर्ष - तृतीय सहामाही संगीत (गायन / स्वरवादय)	क्रेडिट्स
सैद्धांतिक	०३
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०८

एम.ए. संगीत दुसरे वर्ष तिसरी सहामाही		
परीक्षा	परीक्षा विषयाचे नाव	अभ्यासक्रम
T31) सैद्धांतिक	संगीताचे सौंदर्यशास्त्र आणि उपयोजित संगीत.	<ol style="list-style-type: none">सौंदर्यशास्त्राची व्याख्या, आणि त्याबद्दल विस्तृत माहिती.पाश्चीमात्य सौंदर्यशास्त्रातील प्रमुख विचारवंत (सोक्राटीस, प्लेटो, एरीसटोटल), अध्यात्मिक आणि तात्विक हिंदू विचार सरणी.स्वर, लय, ताल, राग, भाव, शब्द - सौंदर्य.स्वर - लय - ताल - राग - छंद यांमुळे निर्माण होणारे रस.वादय संगीतातील (स्वरवादय आणि तालवादय) सौंदर्य.उपयोजित संगीत - व्याख्या आणि विस्तृत माहिती.उपयोजित संगीत - संगीताचा विशिष्ट कारणासाठी केलेला उपयोग. <p>उदा : नाटक, सिनेमा, भावगीत, व्यायाम संगीत, जाहिरातीसाठी संगीत, इत्यादी.</p>
P31) प्रात्यक्षिक १	रंगमंच सादरीकरण	<p>अ. रागांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण: दरबारी, मुलतानी, झिंझोटी.</p> <p>गायन : बडाख्याल आणि छोटाख्याल योग्य विस्तारासह.</p> <p>स्वरवादय : आलाप, जोड, विलंबित गत (मसितखानी / रझाखानी) किंवा विलंबित बंदिश आणि मध्यलय - द्रुतलय - गत / बंदिश, झाला.</p> <ul style="list-style-type: none">वरील उल्लेखित रागांमधील एक ख्याल तिलवाडा, झुमरा अथवा आडा चौताल मध्ये आवश्यक.वादय वादनासाठी वरील उल्लेखित रागांमधील एक गत / बंदिश झपताल / रूपक मध्ये अथवा वेगळ्या (अनवट) तालात असणे आवश्यक. <p>सूचना -</p> <ol style="list-style-type: none">बंदिशीच्या / गतीच्या सुरुवातीला राग वाचक मुक्त आलापी आवश्यक. (आरोह - अवरोह व्यतिरिक्त)बंदिशीमध्ये / गतीमध्ये(विलंबित आणि मध्य) स्थाई आणि

		<p>अंतरा यावर पंधरा - पंधरा आलाप आणि ताना म्हणणे / वाजविणे आवश्यक. विविध प्रकारच्या ताना उदा- आकारात, नोटेशन मध्ये, काही ताना समेवर तर काही ताना कालात संपणाऱ्या, तसेच बोल आलाप आणि बोलताना आवश्यक, वाद्यांसाठी तंत्र अंगाच्या ताना, गायनात / वादनात लयकारीचा प्रयोग असावा.</p> <p>३. स्वतः तानपुरा जुळवून त्याआधारे गायन / वादन सादर करणे आवश्यक.</p> <p>ब. खालील रागांची साधारण माहिती (कोणतेही दोन) आणि त्यातील मध्य लयीत बंदिश किंवा गत पाच आलाप आणि तानांसह. कौशी कानडा, मधुवंती, बिलासखानी तोडी</p> <p>क. उपशास्त्रीय संगीत: गायन: टप्पा, ठुमरी, होरी वादन : टप्पा, ठुमरी, होरी / धून</p> <p>सूचना -</p> <p>१. टप्पा, ठुमरी, होरी यांचा योग्य विस्तार करता येणे आवश्यक. उदा- आलाप, बोलबनाव, बोलबाट इत्यादी.</p> <p>२. स्वरवाद्यासाठी टप्पा, ठुमरी, होरी / धून यांचा विस्तार करता येणे आवश्यक.</p>
V31) प्रात्यक्षिक २	मौखिक	<p>अ. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व रागांची माहिती.</p> <p>ब. टप्पा, ठुमरी, होरी / धून प्रकारांची माहिती.</p> <p>सूचना -</p> <p>१. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व अभ्यासक्रमावर आधारित प्रश्न, ज्यामध्ये अभ्यासक्रमातील इतर राग, गीत प्रकार गायन, त्याची संपूर्ण माहिती उदा- आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ.</p> <p>२. अभ्यासक्रमात साधारण अभ्यासासाठी दिलेल्या रागांची माहिती. उदा. राग स्वरूप, आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ.</p> <p>३. टप्पा, ठुमरी, होरी / धून या पद्धतींची संपूर्ण माहिती. उदा- इतिहास, गायन पद्धती, ठुमरी गायनातील प्रमुख शैलीबद्दल माहिती, उपयोगात येणारे ताल इत्यादी.</p> <p>४. गत / वाजवीत असलेल्या बंदिशीच्या तालाचा अभ्यास उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका, आणि हातावर टाळी देऊन दुगून, तीगुन, आणि चौगुन करणे.</p>

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदव्युत्तर अभ्यासक्रम (क्रेडिट सिस्टीम)

एम.ए. (संगीत) (गायन - वादन) अभ्यासक्रम

एम. ए. द्वितीय वर्ष - चतुर्थ सहामाही संगीत (गायन / स्वरवादय)	क्रेडिट्स
सैद्धांतिक	०३
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०८

एम.ए. संगीत दुसरे वर्ष चौथी सहामाही		
परीक्षा	परीक्षा विषयाचे नाव	अभ्यासक्रम
T41) सैद्धांतिक	संगीत विषयक लिखाण आणि संगीत शिक्षण पद्धती	१ टीका २ वर्तमान पत्रातील लिखाण ३ चरित्र ४ संगीत संबंधीत विषयांवरील शास्त्रिय लिखाण. ५ निबंध लिखाण ६ गुरुशिष्य परंपरा - संकल्पना - स्वरूप आणि त्याचे महत्व संगीत शिक्षक आणि शिष्य यांचे गुणधर्म, संगीत शिकवण्याचे मूलभूत तत्व, बदल आणि उपयोग, ७ उद्दीष्टे लक्षात घेऊन संगीत शिकवण्याच्या विविध पद्धती जसे शाळा, छंद, क्लास, विश्वविद्यालय संगीताचा व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी उपयोग, संगीत व्यवसायाची नितीमत्ता.
P41) प्रात्यक्षिक १	रंगमंच सादरीकरण	अ. रागांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण: मालकौंस, ललत, जोग. गायन : बडाख्याल आणि छोटाख्याल योग्य विस्तारासह. स्वरवादय : आलाप, जोड, विलंबित गत (मसितखानी / रझाखानी) किंवा विलंबित बंदिश आणि मध्यलय - द्रुतलय - गत / बंदिश, झाला. <ul style="list-style-type: none">वरील उल्लेखित रागांमधील एक ख्याल तिलवाडा, झुमरा अथवा आडा चौताल मध्ये आवश्यक.वादय वादनासाठी वरील उल्लेखित रागांमधील एक गत / बंदिश झपताल / रूपक मध्ये अथवा वेगळ्या (अनवट) तालात असणे आवश्यक. सूचना - १. बंदिशीच्या / गतीच्या सुरुवातीला राग वाचक मुक्त आलापी आवश्यक. (आरोह - अवरोह व्यतिरिक्त) २. बंदिशीमध्ये / गतीमध्ये (विलंबित आणि मध्य) स्थाई आणि

		<p>अंतरा यावर पंधरा - पंधरा आलाप आणि ताना म्हणणे / वाजविणे आवश्यक. विविध प्रकारच्या ताना उदा- आकारात, नोटेशन मध्ये, काही ताना समेवर तर काही ताना कालात संपणाऱ्या, तसेच बोल आलाप आणि बोलताना आवश्यक, वाद्यांसाठी तंत्र अंगाच्या ताना, गायनात / वादनात लयकारीचा प्रयोग असावा.</p> <p>3. स्वतः तानपुरा जुळवून त्याआधारे गायन / वादन सादर करणे आवश्यक.</p> <p>ब. खालील रागांची साधारण माहिती आणि त्यातील मध्य लयीत बंदिश किवा गत पाच आलाप आणि तानांसह. काफी, बैरागी.</p> <p>क. भारतीय सुगम संगीत नाट्यगीत, गझल, सिने संगीत, भावगीत.</p> <p>सूचना -</p> <p>१. सुगम संगीतातील अभ्यासक्रमात उल्लेखित गीत प्रकारांचे त्या- त्या- ढंगात गायन आवश्यक.</p> <p>२. स्वरवाद्यांसाठी वर उल्लेखित गीत प्रकार त्या - त्या ढंगाने वाजविणे आवश्यक.</p>
V41) प्रात्यक्षिक २	मौखिक	<p>अ. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व रागांची माहिती.</p> <p>ब. नाट्यगीत, गझल, सिने संगीत, भावगीत या प्रकारांची माहिती.</p> <p>सूचना -</p> <p>१. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व अभ्यासक्रमावर आधारित प्रश्न, ज्यामध्ये अभ्यासक्रमातील इतर राग, गीत प्रकार गायन, त्याची संपूर्ण माहिती उदा- आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ.</p> <p>२. अभ्यासक्रमात साधारण अभ्यासासाठी दिलेल्या रागांची माहिती. उदा. राग स्वरूप, आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ.</p> <p>३. सुगम संगीतातील गीत प्रकारांच्या गायन पद्धतीची संपूर्ण माहिती. उदा- इतिहास, गायन पद्धती, उपयोगात येणारे ताल आणि राग इत्यादी.</p> <p>४. गात / वाजवीत असलेल्या बंदिशीच्या तालांचा अभ्यास उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका, आणि हातावर टाळी देऊन दुगून, तीगून, आणि चौगून करणे.</p>